

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НА ТЕМУ: «УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ МЕТАЛУРГІЙНОГО
ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІНСТРУМЕНТАРІЮ
ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ»

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0722-уфпс
072 Фінанси, банківська справа та
спеціальності страхування

(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми Управління фінансами
підприємницьких структур

(назва освітньої програми)

Д.С. Сулаков

(ініціали та прізвище)

Керівник професор кафедри інформаційної
економіки, підприємництва та фінансів,
професор, д-р екон. наук Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент професор кафедри інформаційної
економіки, підприємництва та фінансів,
професор, д-р екон. наук Клопов І.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код та назва)

Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур

(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д-р екон. наук, проф.

_____ Шапуров О.О..

(підпис)

“ _____ ” _____ 202_ р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ**

Сулаков Дмитро Сергійович

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи Управління діловою активністю металургійного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу

керівник роботи Шапуров О.О., д-р екон. наук, професор

(прізвище, ім'я та по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від « 09 » жовтня 2023 р. № 1579-с

2. Строк подання студентом роботи 06.12.2022

3. Вихідні дані до роботи 1. Постановка задачі.

2. Перелік літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретична частина

2. Аналітична частина

3. Рекомендації

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

презентація

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 09.10.2023**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Розробка плану роботи.	09.10.23	
2.	Збір вихідних даних.	17.10.23	
3.	Обробка теоретичних джерел.	31.10.23	
4.	Розробка першого і другого розділу.	8.11.23	
5.	Розробка третього розділу.	22.11.23	
6.	Оформлення і нормоконтроль кваліфікаційної роботи.	30.11.23	
7.	Захист кваліфікаційної роботи.	16.12.23	

Студент _____
(підпис)Д.С. Сулаков
(ініціали та прізвище)Керівник роботи _____
(підпис)О.О. Шагуров
(ініціали та прізвище)**Нормоконтроль пройдено**Нормоконтролер _____
(підпис)_____
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Сулаков Д.С. Кваліфікаційна робота магістра «Управління діловою активністю металургійного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу»: 54 с., 2 рис., 13 табл., 40 джерел, —додатки.

Ключові слова: ділова активність, оборотні активи, оборотність капіталу, термін окупності, супутні продукти

Розглянуто особливості ділової активності та моніторингу діяльності промислового підприємства. Сформовано систему показників оцінки ділової активності промислового підприємства. Проаналізовано ефективність та рівень інтернаціоналізації провідних металургійних корпорацій країни. Проаналізовано фінансово-господарську діяльність та показники ділової активності ПАТ «Запоріжсталь». Запропоновано впровадження замкненого циклу виробництва на металургійному підприємстві.

ABSTRACT

Sulakov D.S. Master's qualifying paper « Management of business activity of a metallurgical enterprise based on financial analysis tools»: 54 pages, 2 figures, 13 tables 40 references, —supplements.

Keywords: business activity, current assets, capital turnover, payback period, related products

The features of business activity and monitoring of an industrial enterprise are considered. A system of indicators for assessing the business activity of an industrial enterprise is formed. The efficiency and level of internationalization of the country's leading metallurgical corporations are analyzed. The financial and economic activity and indicators of business activity of PJSC "Zaporizhstal" are analyzed. The introduction of a closed production cycle at the metallurgical enterprise is proposed.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	2
РЕФЕРАТ	4
ABSTRACT.....	4
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Концептуальні положення ділової активності підприємства.....	8
1.2. Аналіз ділової активності промислового сектору країни.....	12
1.3 Діагностика ділової активності промислового підприємства.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	20
2.1 Аналіз фінансовою ефективності та інтернаціоналізації металургійної галузі країни.....	20
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Запоріжсталь».....	26
2.3 Аналіз ділової активності ПАТ «Запоріжсталь».....	31
РОЗДІЛ 3. ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЗА РАХУНОК СУПУТНІХ ПРОДУКТІВ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	35
3.1 Важливість супутніх продуктів металургійного підприємства.....	35
3.2 Оцінка загальної ефективності впровадження циркулярної економіки та оцінка зміни рівня фінансової стійкості.....	41
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. Управління діловою активністю металургійного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу є актуальною та невід'ємною складовою стратегічного розвитку підприємств цієї галузі. З врахуванням постійної динаміки на ринку металургії, змін у цінній політиці, виробничих технологіях та збільшенні конкуренції, управління фінансовою активністю набуває стратегічного значення. Застосування інструментів фінансового аналізу дозволяє здійснювати глибоке вивчення фінансового стану підприємства, а також оцінювати його ризики та потенціал. Це дає можливість керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації фінансових потоків, забезпечення ліквідності, підвищення рентабельності та збільшення конкурентоспроможності підприємства.

Об'єктом дослідження є ділова активність металургійного підприємства

Предметом дослідження є управління діловою активністю металургійного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне узагальнення та розробка рекомендацій щодо управління діловою активністю металургійного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу

Для досягнення мети поставлені наступні завдання:

- розглянути особливості ділової активності та моніторингу діяльності промислового підприємства;
- сформулювати систему показників оцінки ділової активності промислового підприємства;
- проаналізувати ефективність та рівень інтернаціоналізації провідних металургійних корпорацій країни;
- проаналізували фінансово-господарську діяльність та показники ділової активності ПАТ «Запоріжсталь»;

– запропонувати впровадження замкненого циклу виробництва на металургійному підприємстві.

Методи дослідження. Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, теоретичне моделювання, абстрагування; спеціальні методи: горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи, навчально – методична література, наукові публікації в періодичних виданнях з питань управління діловою активністю металургійного підприємства

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

удосконалено:

- науково – практичний підхід до управління діловою активністю металургійного підприємства, який на відміну від існуючих включає роботу зі створення замкненого циклу та інвестиційний розвиток супутніх продуктів металургійного виробництва.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблені в ході дослідження науково – практичні рекомендації можуть бути використані в діяльності ПАТ «Запоріжсталь та на інших металургійних підприємствах, що дозволить удосконалити та підвищити ефективність управління діловою активністю.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в доповіді на Міжнародній науково – практичній конференції «Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудови і сталого розвитку України».

Публікації. Основні положення роботи опубліковано в матеріалах міжнародної науково-практичної конференції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Концептуальні положення ділової активності підприємства

В даний час для бізнесу особливо важливо бути ефективнішим, щоб сприяти як своєму власному розвитку, так і економіці в цілому. Сучасна нестабільність і кризові ситуації змушують підприємства приймати розумні та ефективні рішення, які дозволять їм стійко протистояти на ринку. Для досягнення успіху у таких умовах потрібно знаходити оптимальніше поєднання наявних ресурсів підприємства з обсягом продукції, яку вона виробляє. Це можливе лише завдяки вдалій роботі з діловою активністю промислового підприємства

Ділова активність - це комплекс різноманітних дій, які спрямовані на розвиток підприємства та його позиціонування на ринку. Ці дії включають у себе всі аспекти функціонування бізнесу, такі як виробництво, маркетинг, фінанси, управління ресурсами, стратегічне планування та інші сфери діяльності, спрямовані на досягнення поставлених цілей підприємства [1].

Термін «ділова активність» з'явився у науковій літературі нещодавно, коли методи аналізу фінансової звітності стали широко використовуватися у світі. Він може визначатися як поточна виробнича та комерційна діяльність підприємства, або як комплекс дій, спрямованих на його успішне функціонування у господарському середовищі [2].

Цей термін можна розуміти як спробу охопити всі аспекти, що впливають на фінансовий стан та ефективність підприємства, і відображає стратегічні дії, спрямовані на забезпечення стабільності та розвитку компанії в сучасних умовах економічної нестабільності.

Ділова активність є значущою категорією у сфері економіки, що описує економічну діяльність підприємства через зміни інтенсивності цієї діяльності з плином часу [3]. В контексті досліджень Н. Б. Кащеної та О.О. Горошанської, ділова активність підприємства відображає його життєздатність у нестабільних умовах економіки та залежить від управлінських принципів, які проявляються через реальні дії, спрямовані на динамічний розвиток і досягнення поставлених цілей та програм [4].

Узагальнюючи, ділова активність представляє собою складну оцінку ефективності використання виробничих та фінансових ресурсів підприємства, що визначає результативність його функціонування та формує оптимальне співвідношення темпів зростання основних показників. Ця активність проявляється у постійному розвитку, збільшенні економічного потенціалу, підвищенні доходів та прибутковості підприємства.

Ділова активність займає важливе місце, оскільки вона є комплексним показником, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку. Рациональне використання ресурсів підприємства залежить від правильного визначення пріоритетів та цілей. Управлінці та фінансисти повинні проводити детальний аналіз ділової активності, що дозволить позитивно впливати на ефективність функціонування підприємства, вчасно виявляти негативні тенденції та уникати їх у майбутньому [5].

Виділяють три рівні ділової активності підприємства.

Рівень 1. Характеризується стійким фінансовим станом, активною інвестиційною та інноваційною політикою, стійкою тенденцією покращання оціночних показників, підвищенням рівня показників ефективності використання ресурсів, оптимальним рівнем запасів, ефективним управлінням дебіторською і кредиторською заборгованістю.

Рівень 2 Характеризується нестійким фінансовим станом, нестійкою динамікою зростання оціночних показників, суттєвим зниженням рівня показників ефективності використання ресурсів, наявністю простроченої дебіторської й кредиторської заборгованості.

Рівень 3 Характеризується кризовим фінансовим станом, відсутністю інноваційної діяльності, стійкою негативною тенденцією спаду оціночних показників, неефективним використанням ресурсів.

Формування ділової активності є багатоетапним процесом, який відбувається в різних фазах функціонування підприємства. Цей процес враховує якісні та кількісні аспекти. Розглядаючи проблеми формування ділової активності підприємства, можна виокремити кілька основних груп чинників впливу:

Економічні чинники включають події, що мають важливе значення для національної економіки та економічний потенціал підприємств, такі як зміни на ринку, кон'юнктурні коливання та економічні кризи [6].

Соціальні чинники включають кадрові питання підприємства, формування попиту на його продукцію, зниження купівельної спроможності населення та психологічні чинники, що впливають на споживачів та їхню ринкову поведінку [7].

Організаційні чинники охоплюють раціональну будову організаційної та управлінської структури підприємства, а також ефективність управлінських рішень, які приймаються [8].

Методичні чинники стосуються актуальності сучасних методик оцінювання ділової активності підприємства, що використовуються для аналізу та оцінки ефективності його діяльності [9].

Нормативно-правові чинники відображають нестачу чи неусвідомленість законодавства, яке регулює аспекти ділової активності підприємства та встановлює відповідні стандарти для його функціонування [10].

Принципи забезпечення ділової активності, у контексті останніх подій, потребують базування на відновленні функціональних можливостей підприємств. Одним із ключових чинників є активне сприяння через державне фінансування та залучення інвестиційних ресурсів.

За результатами дослідження, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією [11], розкриваються необхідність наступних державних заходів для прискореного відновлення функціонування підприємств:

- реалізація політики зменшення податкового тягара та впровадження стимулюючих податкових заходів;
- фінансова підтримка банківськими установами шляхом надання кредитів за найнижчими процентними ставками;
- отримання фінансової підтримки від міжнародних фондів;
- вдосконалення системи вищої освіти, перегляд профільності, за якими здійснюється навчання за рахунок держави;
- ефективне протистояння корупції;
- впровадження програм для підтримки малих та середніх підприємств;
- формування нової економічної структури, з переходу від сировинно-аграрного типу економіки до технологічного.

Такі заходи мають визначальне значення для активізації розвитку підприємств, сприяють створенню сприятливих умов для їхньої роботи та відкривають перспективи для стійкого економічного росту.

Ділова активність є ключовою економічною категорією, яка визначає ефективність та потенціал підприємства за допомогою системи якісних та кількісних показників. Сукупність показників визначають ефективність функціонування підприємства, його конкурентоспроможність і здатність адаптуватися до кризових умов [12].

Сучасна економічна криза, спричинена воєнними подіями, вже призвела до зниження рівня ділової активності промислових підприємств України. Крім того, підприємства стикаються з проблемами електропостачання, транспортування та постійних обстрілів, що значно погіршує їхню ефективність [13].

Тому дослідження ділової активності в нинішніх умовах є актуальним. Розробка стратегій підтримки ділової активності у післявоєнний період

повинна стати ключовим напрямком економічного розвитку. Для стабілізації економічної ситуації потрібна підтримка підприємств з боку державних органів та іноземних інвесторів. Це може включати зменшення податкового тягаря, зниження відсоткових ставок для кредитів, фінансову та технічну підтримку для відновлення промислових об'єктів, а також залучення інвестиційних коштів [14].

1.2. Аналіз ділової активності промислового сектору країни

Результати критичного аналізу змісту наукових публікацій сучасних вчених свідчать про те, що моніторинг ділової активності бізнес-структур є важливою складовою управління бізнесом, що включає здійснення постійного моніторингу змін у діловій активності бізнес-структур з метою підвищення обізнаності керівників про такі зміни, результати яких складають основу для прогнозування їх розвитку, служать основою для поліпшення стратегічних і операційних результатів підприємницької діяльності.

Моніторинг ділової активності дозволяє власникам і менеджерам бізнесу оцінювати свої поточні показники та прогнозувати майбутні події, відстежуючи повсякденну діяльність бізнесу, включаючи продажі, виробництво та витрати. Ця інформація використовується для визначення поточного стану бізнесу та сфер, де можна внести покращення. Також така інформація може бути використана для прогнозування майбутніх подій, таких як зміни споживчого попиту, ринкові тенденції або впровадження нових технологій. Підприємства, які ефективно контролюють свою діяльність, з більшою ймовірністю виявлять і вирішать проблеми до того, як вони стануть загрозливими. Підприємства можуть підготуватися до потенційних змін на ринку або в галузі, передбачивши майбутні події. Тобто моніторинг ділової активності може допомогти бізнесу визначити можливості для зростання. Підприємства можуть визначити сфери, де вони працюють добре та отримують вигоду від цих сфер діяльності, аналізуючи дані про продажі та виробництво. Вони також можуть визначити

нові можливості для зростання, такі як розширення нових ринків або створення нових продуктів.

Моніторинг ділової активності промислових структур України в умовах воєнного стану пропонується здійснювати за статистичними спостереженнями. Статистична інформація про очікування підприємницьких структур щодо перспектив розвитку їх ділової активності складається за результатами опитування їх керівників. Методологія моніторингу узагальнена в Методичних положеннях державного статистичного спостереження «Стан господарської діяльності підприємств», згідно з наказом Державної служби статистики України від 31.10.2022 р. № 262, в якому враховано рекомендації щодо проведення обстежень ділової активності Спільної гармонізованої програми опитувань бізнесу та споживачів (ЄС) [15]. та Керівних принципів ОЕСР щодо опитування бізнесу [16].

Узагальнені результати спостережень за динамікою індикаторів ділової впевненості та бізнес-клімату в промисловості демонструють виражені негативні тенденції значень оціночних показників у період дії воєнного стану в Україні, виявляючи несприятливі перспективи ділової активності бізнес-структур щонайменше до кінця 2023 року [17].

Зміна значень показника ділової впевненості в галузі під час дії воєнного стану в Україні свідчить про надзвичайну невизначеність бізнесу у березні-квітні 2022 року, поступове покращення ситуації до вересня 2022 року та наступне погіршення ділової впевненості до кінця 2022 року, на початку 2023 року демонструє її незначне покращення для бізнес-структур галузі. Значною мірою така негативна ситуація, виявлена під час моніторингу ділової довіри до галузі, зумовлена різким скороченням замовлень на виробництво продукції, а також значно меншою мірою скороченням запасів готової продукції. Цілком зрозуміло, що все це стало наслідком військових дій на території України.

Результати моніторингу бізнес-клімату в галузі під час воєнного стану в Україні виявили значно помірніші негативні зміни порівняно з динамікою

показника ділової впевненості в галузі. При цьому тенденції зміни значень показників ділової впевненості та бізнес-клімату майже збігаються.

Негативні зміни, що характеризують динаміку показника бізнес-клімату в галузі, в основному пов'язані зі зменшенням обсягів внутрішніх і зовнішніх замовлень на виробництво продукції. Очікувані зміни обсягів виробництва в найближчі три місяці року є найбільш сприятливими для грудня 2023 року. Бізнес послабив негативні очікування щодо динаміки обсягів виробництва у 2023 році з огляду на згасання активності бойових дій на Сході та Півдні України [18].

Узагальнюючи результати дослідження, проаналізуємо, як змінилися очікування представників бізнесу щодо змін у фінансово-економічному становищі, загальному обсязі реалізації власної продукції, інвестиційних витратах та зміні кількості працівників у майбутньому на найближчі 12 місяців [19].

Слід констатувати, що попри певні позитивні зміни в очікуваннях представників бізнесу на найближчі 12 місяців (тобто 2024 рік) на кінець досліджуваного періоду оцінки за окремими складовими індексу залишаються вкрай негативними. Це означає, що бізнес-структури й надалі стикатимуться з серйозними перешкодами на шляху свого розвитку. І ця ситуація буде спільною як мінімум до кінця 2024 року [20].

Таким чином нами розкрито теоретичні засади та результати моніторингу ділової активності промислових бізнес-структур України з метою прогнозування їх розвитку в умовах воєнного стану. Визначено, що моніторинг ділової активності бізнес-структур доцільно розглядати як складову управління бізнесом, що включає здійснення постійного моніторингу змін у діловій активності з метою підвищення обізнаності керівників підприємств про такі зміни, результати яких формують основу для прогнозування їх розвитку, слугують основою для покращення стратегічних та операційних результатів господарської діяльності.

Дослідження показало, що моніторинг ділової активності вимагає більше, ніж просто збору даних, а саме аналізу цих даних та узагальнення висновків, які можуть стати основою для подальшого прийняття рішень. За результатами моніторингу ділової активності промислових бізнес-структур України з'ясовано, що в період дії воєнного стану у 2022 році ділові настрої суттєво знизилися, а бізнес-клімат у галузі погіршився. Бізнес послабив негативні очікування щодо майбутніх змін бізнес-середовища в Україні у 2023 році. Найбільше занепокоєння серед представників бізнесу викликає подальше скорочення інвестиційних видатків та кількості працівників щодо прогнозування змін у розвитку бізнес-структур та їх бізнес-очікувань. За умови збереження воєнного стану в Україні слід очікувати продовження негативних тенденцій у діяльності бізнес-структур.

Таким чином, моніторинг ділової активності представників бізнесу має вирішальне значення для їх успіху. Це дозволяє нам виявляти та вирішувати проблеми, прогнозувати майбутні події та визначати можливості для зростання. Водночас, ефективний моніторинг вимагає інвестицій у відповідні системи та інструменти, які дозволяють його впровадити, а також відповідного досвіду в інтерпретації даних. Підприємства можуть залишатися попереду і підтримувати стабільний розвиток, своєчасно визначаючи напрямки вдосконалення господарської діяльності шляхом контролю ділової активності.

1.3 Діагностика ділової активності промислового підприємства

В сучасних умовах виділяють ділову активність підприємств щодо мобілізації внутрішніх ресурсів економічного зростання та активність у зовнішньому економічному середовищі. Внутрішня активність виражається у зростанні економічного потенціалу підприємств чи підвищенні ефективності його використання.

Аналіз і оцінку внутрішньої ділової активності здійснюють у кількісному і якісному вимірах. Кількісні параметри оцінки ділової активності виражені динамікою синтетичних і аналітичних показників виробничо-фінансової діяльності підприємств. У практиці аналітичної роботи доцільно ці показники групувати: за абсолютними та відносними значеннями приросту щодо базового рівня чи щодо плану, за ефективністю використання виробничих ресурсів і капіталу. В найбільш загальну систему показників кількісної оцінки ділової активності можна включити наступні показники: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності запасів, оборотність запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборотність кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності власного капіталу [22].

Коефіцієнт оборотності активів (КОА) є показником, який використовується для оцінки ефективності використання ресурсів і активів підприємства. Цей показник дозволяє з'ясувати, скільки разів активи підприємства були використані для генерації доходу або виручки за певний період, зазвичай за рік. КОА відображає, наскільки успішно підприємство вдається використовувати свої ресурси та активи, забезпечуючи високі показники виручки в порівнянні з їх загальною вартістю. Високий КОА може свідчити про більшу ефективність у використанні активів та можливість генерації більшого доходу з них. Отримання високого значення КОА вказує на те, що підприємство добре управляє своїми активами та здатне швидко перетворювати їх у виручку чи прибуток. В той же час низький показник може свідчити про можливі проблеми з управлінням активами чи неефективним їх використанням у генерації доходу [23].

Коефіцієнт оборотності оборотних активів (КООА) є показником ефективності використання тих активів, які можна швидко перетворити на гроші чи використати у виробництві протягом короткострокового періоду. Показник охоплює грошові кошти, запаси, дебіторську заборгованість тощо.

КООА визначає, скільки разів оборотні активи підприємства "оберталися" за певний період, як правило, за рік. Цей показник є важливим для визначення того, наскільки ефективно підприємство управляє своїми легко оборотними активами для забезпечення продуктивності та генерації доходу. Високе значення КООА вказує на більшу ефективність використання оборотних активів, оскільки вони швидко «обертаються» та приносять дохід підприємству. Зниження цього показника може свідчити про можливі проблеми в управлінні запасами чи виробничими активами, що може вплинути на загальну продуктивність підприємства [24].

Коефіцієнт оборотності запасів є показником, що відображає швидкість, з якою запаси товарів чи матеріалів обертаються в процесі виробництва та реалізації. Цей показник дає уявлення про те, наскільки ефективно підприємство управляє своїми запасами для забезпечення безперервності виробництва та оптимізації витрат. Зростаючий коефіцієнт оборотності запасів свідчить про те, що запаси швидше обертаються, тобто товари продаються або використовуються у виробництві оперативно, що може свідчити про ефективне управління запасами та зниження надмірності запасів. З іншого боку, спадний показник КОЗ може вказувати на те, що запаси затримуються на складі довше, що може вплинути на ліквідність підприємства та зростання його витрат [25].

Термін оборотності запасів в економічному контексті відноситься до швидкості, з якою запаси товарів або сировини обертаються в процесі діяльності підприємства. Це означає, як швидко запаси перетворюються на готову продукцію або реалізуються. Міра оборотності запасів визначає, скільки разів запаси обернулися за певний період часу, зазвичай за рік. Зростаючий показник оборотності запасів вказує на те, що товари або сировина перетворюються на випуск або продаж швидко, що може бути ознакою ефективного управління запасами. Низька оборотність запасів може свідчити про те, що запаси зберігаються на складі довше, що може призвести до надмірності запасів та втрати прибутковості підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості та оборотність дебіторської заборгованості є показниками, які відображають швидкість, з якою заборгованість дебіторів обертається в грошовий еквівалент або грошові кошти для підприємства. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості визначає, скільки разів грошові зобов'язання дебіторів були сплачені підприємству за певний період, зазвичай за рік. Високе значення цього показника свідчить про швидке сплатення заборгованості дебіторами, що може бути позитивним сигналом для ліквідності підприємства. Оборотність дебіторської заборгованості також відображає частоту операцій з відстроченим платежем та швидкість перетворення дебіторських зобов'язань у грошові кошти. Висока оборотність свідчить про ефективне управління кредитними операціями та низький ризик неплатоспроможності дебіторів [26].

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості та оборотність кредиторської заборгованості є показниками, які відображають швидкість, з якою підприємство вирішує свої зобов'язання перед кредиторами. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості визначає, скільки разів підприємство розраховується з кредиторами (погашає свої зобов'язання) протягом певного періоду, як правило, за рік. Високий показник оборотності кредиторської заборгованості може свідчити про те, що підприємство швидко погашає свої зобов'язання перед кредиторами, що може вказувати на його ефективне фінансове управління. Оборотність кредиторської заборгованості показує період часу, протягом якого підприємство використовує кредиторські зобов'язання для забезпечення оборотності фінансів. Висока оборотність кредиторської заборгованості може свідчити про те, що підприємство ефективно використовує заборгованість перед кредиторами для підтримки свого оборотного капіталу. Ці показники є важливими для оцінки фінансового стану підприємства та його здатності управляти кредиторською заборгованістю для забезпечення ліквідності та ефективного використання власних ресурсів [24].

Коефіцієнт оборотності власного капіталу відображає ефективність використання власних коштів (капіталу), які вкладені в підприємство, для генерації прибутку або виручки. Цей показник визначає, як часто власний капітал обертається в процесі діяльності підприємства. Високий коефіцієнт оборотності власного капіталу може свідчити про те, що підприємство успішно використовує свій власний капітал для генерації доходів або забезпечення прибутковості. Це може бути результатом ефективного управління активами та оптимізації фінансових ресурсів. З іншого боку, низький коефіцієнт оборотності власного капіталу може свідчити про неефективне використання власних коштів або недостатню прибутковість інвестицій, що може вимагати перегляду стратегії фінансового управління підприємства. Цей показник є важливим для оцінки ефективності використання власних фінансових ресурсів та може бути корисним для прийняття управлінських рішень у плані оптимізації капіталу та фінансової стабільності підприємства [25].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Аналіз фінансовою ефективності та інтернаціоналізації металургійної галузі країни

Всі провідні гірничо-металургійні промислові групи країни мають позитивно зростаючі майнові активи в період з 2015-2021рр. Загальна вартість активів промислових груп збільшилась на 22,9 млрд.дол., у відсотковому еквіваленті на 26% (див. таблицю 2.1).

Динамічні тенденції збільшення можна спостерігати за власним капіталом та доходом від реалізації: загальна вартість першого показника зросла на 30,27 млрд. дол. (93,3%); другого на 16,7 млрд. дол. (23%).

Стабільно зростаючий чистий та операційний прибуток було сформовано за аналізований період мультинаціональними компаніями Феррекспо та Метінвестхолдинг, окрім цього є резерви до збільшення. Гірничо-металургійна компанія Інтерпайп була збитковою у період 2016-2018рр., вдале фінансове управління дало можливість компанії вийти на позначку у 91 млн.дол. (2021р.). Гірничо-металургійна компанія АрселорМіттал має динамічні збиткові прогалини у 2015,2019,2020 роках, але 2021р. мультинаціональне підприємство отримало динамічний максимум у 15,5 млрд.дол [29].

В перші тижні війни всі українські металургійні заводи, що виробляли плоский прокат та напівфабрикати (Азовсталь, ММК ім. Ілліча, Запоріжсталь) були зупинені, крім цього не працював виробник сортового прокату АрселорМіттал (Кривий Ріг), а це був значний шок для країн ЄС, тому що Україна забезпечувала 34% попиту на сталевий лист у ЄС у 2021 році та близько 50% квадратної сталеві заготівлі. В результаті послідуєчих місяців

війни Метінвестхолдинг у 2022р. на превеликий жаль все ж таки втратив стратегічні активи: ПАТ «Азовсталь», ПРАТ «ММК ім. Ілліча», це відповідно майже 2448 та 3100 млн.дол. вартості активів та 14,4 та 6,4 млн.дол. чистого прибутку.

Таблиця 2.1 – Показники фінансового стану та фінансових результатів провідних гірничо-металургійних промислових груп країни

Показники, млн.дол	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.
Метінвестхолдинг							
Активи	9182	9331	10083	11178	13837	13454	17047
Власний капітал	4024	4028	4308	5403	6930	6055	9133
Позиковий капітал	5158	5303	5775	5775	6907	6958	7914
Доход від реалізації	6832	6223	8931	11880	10757	10453	8470
Чистий прибуток	-1003	118	617	1188	341	526	2769
Операційний прибуток	-686	325	1300	1556	325	847	2760
Інтерпайп							
Активи	666	579	603	977	1268	928	1170
Власний капітал	628	787	857	670	449	520	435
Позиковий капітал	1294	1365	1459	1646	819	407	736
Доход від реалізації	626	507	806	1074	1122	865	1132
Чистий прибуток	-76	-173	-67	-48	829	195	91
Операційний прибуток	9	-61	40	55	83	213	147
АрселорМіттал							
Активи	76846	75142	85297	91249	87908	82052	90512
Власний капітал	27570	32325	40855	44108	40483	40237	51344
Позиковий капітал	49276	42817	44442	47141	47425	41815	39168
Доход від реалізації	63578	56791	68679	76033	70615	5327	76571
Чистий прибуток	-8423	1734	4575	5330	-2391	-578	15565
Операційний прибуток	-4	4	5434	6539	-627	2110	16976
Феррекспо							
Активи	1225	1163	1222	1392	1940	1955	2092
Власний капітал	244	324	596	867	1353	1491	1831
Позиковий капітал	982	840	625	525	587	463	260
Доход від реалізації	961	986	1197	1274	1507	1700	2518
Чистий прибуток	31	189	394	335	403	635	871
Операційний прибуток	251	314	490	428	497	754	1082

Складено на основі джерел [31-34]

Гірничодобувний департамент «АрселорМіттал Кривий Ріг» продовжує видобуток залізної руди зі зниженим навантаженням. У квітні комбінат планує наростити виробництво залізородного концентрату до 500 тис.т проти 320 тис.т сировини, відвантаженої в березні. Компанія Феррекспо знизила завантаження, але продовжує підтримувати експорт окатишів до ЄС залізницею. ГЗК «Метінвесту» в Кривому Розі працюють зі зниженим завантаженням – на 35-

40% потужності. Зокрема, ІнГЗК відвантажив у березні 10 тис. т залізорудного концентрату споживачам у Європі. Південний гірничо-збагачувальний комбінат у березні 2022 року випустив 411 тис. т залізорудного концентрату, незважаючи на військовий стан у країні. «Каметсталь» – єдиний завод в Україні, який у березні працював майже на повну потужність. Металургійні потужності «Інтерпайп Сталь» зупинені та перебувають на консервації. Авдіївський коксохімічний завод не працює, перебуваючи на гарячій консервації, оскільки розташований у безпосередній зоні бойових дій. «Метінвест» вивів з консервації основні підрозділи «Запоріжжкоксу». Завод частково відновив роботу вуглепідготовчого та коксового цехів, цехів уловлювання, сіркоочищення, а також допоміжних підрозділів. Виводяться з консервації на планові виробничі параметри три коксові батареї. Шахтоуправління «Покровське», найбільший в Україні виробник коксівного вугілля, продовжує роботу [29].

За місяць військових дій суб'єкти господарювання не працюючи зазнають збитків у розмірі 2,1 млрд.грн, і це лише по одній галузі національної економіки. Дані збитки будуть катастрофічні для фінансових результатів галузі, рентабельність якої протягом останніх 10 років не піднімається вище 7%.

Період 2019-2021рр. був найбільш ефективним в господарській діяльності провідних гірничо-металургійних промислових груп країни. Рентабельність продажу Метінвестхолдинг збільшився більш ніж у 2 рази, позитивні тенденції простежуються в динаміці економічної доданої вартості, у 2021р. цей показник максимальний за 7 останніх років. Гірничо-металургійна компанія Інтерпайп має параболічну тенденцію рентабельності продажу, рентабельності власного капіталу зі своїм мінімумом у 2016р. - -21,9; -34,1% та максимумом у 2019р. - +184,5; +73,9%; найбільшу економічну додану вартість промислова група принесла у 2020р. - 102,4 млн.дол.

Промислова група АрселорМіттал у зв'язку з від'ємним показником чистого операційного прибутку отримала мізерні відносні показники

рентабельності продажу та рентабельність власного капіталу у 2015р. - -30,55; - 13,25 та 2020р. - -1,44; -10,85 %.

Таблиця 2.2 Економічна ефективність провідних гірничо-металургійних промислових груп країни

роки	Чистий операційний прибуток після оподаткування, млн.дол	Інвестиційний капітал, млн.дол	Середньозвішана вартість капіталу, млн.дол	Економічна додана вартість, млн.дол	Рентабельність власного капіталу,%	Рентабельність продажу,%
Метінвестхолдинг						
2015	-1482,0	4810,0	9,5	-1937,2	-24,9	-14,7
2016	-113,0	4814,0	9,8	-585,3	2,9	1,9
2017	726,0	7796,0	8,0	105,6	14,3	6,9
2018	947,0	8444,0	9,0	188,3	22,0	10,0
2019	2,0	10437,0	4,4	-455,5	4,9	3,2
2020	181,0	9888,0	5,8	-390,0	8,7	5,0
2021	2113,0	12626,0	4,9	1491,2	30,3	20,4
Інтерпайп						
2015	-107,2	-559,0	32,3	73,5	-12,1	-12,2
2016	-1025,8	-716,4	39,0	-746,1	-21,9	-34,1
2017	-76,4	-781,2	33,0	181,6	-7,8	-8,3
2018	-108,9	-563,2	27,8	47,6	-7,1	-4,5
2019	-61,4	844,3	7,4	-123,7	184,5	73,9
2020	141,8	755,2	5,2	102,4	37,5	22,6
2021	82,6	938,6	6,0	26,6	20,99	8,1
АрселорМіттал						
2015	-909,02	58805,00	10,70	-7203,03	-30,55	-13,25
2016	-3037,84	57027,00	9,83	-8641,35	5,36	3,05
2017	4127,00	63887,00	7,38	-590,03	11,20	6,66
2018	3980,00	67794,00	8,98	-2110,84	12,08	7,01
2019	-2738,00	66621,00	5,21	-6205,94	-5,91	-3,39
2020	-812,00	59385,00	5,78	-4241,49	-1,44	-10,85
2021	13361,00	66345,00	4,73	10225,37	30,32	20,33
Феррекспо						
2015	173,17	962,10	13,20	46,17	12,71	3,23
2016	204,41	846,08	11,41	107,86	58,31	19,17
2017	379,94	805,73	7,28	321,28	66,10	32,92
2018	331,45	1087,89	7,02	255,12	38,64	26,30
2019	417,67	1663,43	0,37	411,46	29,79	26,74
2020	629,44	1659,02	3,65	568,90	42,58	37,35
2021	873,56	1863,71	2,78	821,67	47,56	34,59

Розраховано на основі джерел [31-34]

Протягом 2015-2021рр. промислова група приносила економічну додану вартість тільки у 2021р. - 10225,37 млн.дол. Найбільш значиму ефективність має промислова група Феррекспо. Економічна додана вартість промислової

групи за період 2015-2021рр. збільшилась майже у 18 разів, відносний показник рентабельності власного капіталу на 34,82%; рентабельність продажу на 31,36%.

Провідні гірничо-металургійні промислові групи країни мають високі показник FSTS - 70-99%, що підтверджує високу конкурентоспроможність на міжнародних ринках металопродукції.

Таблиця 2.3 – Показники інтернаціоналізації провідних гірничо-металургійних промислових груп країни

роки	Продажі за кордоном у відсотках від загального обсягу продажів, %	Іноземна зайнятість у відсотках від загальної зайнятості, %	Іноземні активи у відсотках від загальних активів, %
Метінвестхолдинг			
2015	76,3	2,3	6,0
2016	74,2	2,4	8,0
2017	72,4	3,2	8,0
2018	71,9	3,2	8,0
2019	70,7	3,2	5,0
2020	71,9	3,1	5,0
2021	74,2	3,1	5,0
Інтерпайп			
2015	76,9	4,0	18,3
2016	72,4	3,1	12,3
2017	70,4	3,2	0,1
2018	70,3	3,1	0,1
2019	71,1	3,3	0,2
2020	73,9	3,1	0,2
2021	73,5	3,1	0,0
АрселорМіттал			
2015	99,2	86,3	95,5
2016	99,2	87,4	96,0
2017	99,2	88,2	96,5
2018	99,2	90,1	96,2
2019	99,2	89,5	95,5
2020	90,3	88,4	96,0
2021	98,8	87,6	95,9
Феррекспо			
2015	93,2	5,6	1,0
2016	93,5	6,0	1,0
2017	94,0	6,0	1,0
2018	95,8	6,3	1,0
2019	96,0	5,2	0,8
2020	97,0	4,6	0,8
2021	97,7	4,6	0,8

Розраховано на основі джерел [31-34]

За підсумками 2021 року Україна сумарно поставила понад 3,4 млн тонн чавуну, що близько 30% світового експорту чавуну. Експорт в перший місяць війни практично зупинився, тобто країни-покупці – США, Італія, Туреччина та інші – не могли використовувати імпортований чавун для подальшого переплавлення у сталь. Таким чином, в результаті першого місяця бойових дій виникла сировинна криза глобального масштабу, що призвело до суттєвого подорожчання вартості сталі, чавуну та сталевих напівфабрикатів.

Значної уваги заслуговують зарубіжні активи промислових груп. Цей показник не є пріоритетним для них та з кожним роком знижується по всіх гірничо-металургійних мультинаціональних компаніях країни. В більшості Метінвестхолдинг, Інтерпайп, Феррекспо зосереджують вагомий частину необоротних активів в країні базування (Україні), що підтверджує величина показника FATA - 0,01-6%.

Вітчизняна зосередженість активів прив'язує за собою виробничо - господарський персонал. Показник експорту в загальних продажах промислових груп Метінвестхолдинг, Інтерпайп, Феррекспо складає 2,3-6,3%. В більшості випадків персоналом іноземного базування є торгові представники, логісти, маркетологи, адміністративний персонал управлінської структури.

У зв'язку зі масштабністю діяльності, значною розгалуженістю ринків збуту, розсіянням зарубіжних активів АрселорМіттал має дуже високі показники інтернаціоналізації. З більш ніж 75 млрд. дол. обсягу продажів на зарубіжні ринки приходиться 90-99%; обсяг активів у країнах Азії, Північної та Південної Америки складає 53 млрд.грн., а загальна чисельність персоналу перевищує 158 тис.чол.

Таким чином на основі застосування основних методичних підходів до розрахунку показників ефективності функціонування та інтернаціоналізації [27,28,30] визначились, що:

– у зв'язку зі масштабністю діяльності, значною розгалуженістю ринків збуту, розсіянням зарубіжних активів ArcelorMittal має найвищий рівень інтернаціоналізації, але є значні проблеми з ефективністю ведення бізнесу:

мінімальні відносні показники рентабельності продажу та рентабельності капіталу у 2015р. - -30,55; -13,25 та 2020р. - -1,44; -10,85 %. Це свідчить про збільшення витрат виходячи з ефекту масштабу та збиткових результатах діяльності основних дочірніх компаній;

– значна зосередженість активів в країні базування та прив'язаність до неї виробничо-господарського персоналу дає можливість промисловим групам Метінвестхолдинг, Інтерпайп, Феррекспо збільшувати економічно додану вартість та нарощувати показники ефективності, тобто діє стратегії концентрації активів.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Запоріжсталь»

Публічне акціонерне товариство «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» є українським публічним акціонерним товариством. Спочатку комбінат був створений як державне підприємство в 1933 році. Він був перетворений у відкрите акціонерне товариство 4 січня 1997 р. згідно з програмою приватизації в Україні. 12 серпня 2015 р. комбінат був перетворений у публічне акціонерне товариство. Фактичне місцезнаходження основних виробничих потужностей співпадає з юридичною адресою підприємства - м. Запоріжжя, Південне шосе, 72, виробничий майданчик [33].

Метою діяльності ПАТ «Запоріжсталь» є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності, в порядку та за умов, визначених чинним законодавством і Статутом, та наступний його розподіл між акціонерами [35].

Для реалізації поставлених цілей ПАТ «Запоріжсталь» послідовно вирішує стратегічні завдання: виробництво високоякісної металопродукції, що задовольняє потребам клієнтів; забезпечення промислової безпеки, здорових і безпечних умов праці; скорочення техногенного впливу на навколишнє

середовище; модернізація та реконструкція основних виробничих фондів; впровадження передових технологій та інновацій; досягнення лідируючих позицій в галузі виробництва, управління та організації бізнес-процесів [33].

Основні види діяльності: виробництво чавуну, сталі та феросплавів; неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами; оптова торгівля металами та металевими рудами; вантажний залізничний транспорт; діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах; забір, очищення та постачання води [36].

Основні види продукції, які виробляє підприємство є: переробний чавун; сляби з вуглецевих, низьколегованих і легованих сталей; гарячекатаний і холоднокатаний прокат в рулонах і листи; холодногнуті профілі; жерсть чорна; стрічка сталева [36].

Вся продукція, яка вироблена комбінатом поділяється: за марками сталі; за способами прокатки, виробництва (гарячекатаний або холоднокатаний прокат, гнуті профілі); за способом обробки поверхні (травлена або нетравлена); за характером кромки (з обрізною кромкою або необрізною кромкою); за геометричними розмірами; за точністю прокатки по ширині; за площинністю (особливо високою (ПО), високою (ПВ), поліпшеною (ПУ) і нормальною (ПН)) [33].

Сталь, з якої на комбінаті виготовляються рулони і листи поділяється на наступні групи: вуглецева якісна конструкційна сталь; вуглецева сталь звичайної якості; сталі підвищеної міцності (низьколеговані сталі); ресорно-пружинна вуглецева сталь; нелегована конструкційна сталь (для поставки на експорт). Всі сталі виробляються у відповідності до вимог нормативної документації (державні стандарти, технічні умови, протоколи або інші технічні вимоги) [35].

Публічне акціонерне товариство «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» - одне з найбільш великих промислових підприємств України, продукція якого широко відома і користується попитом у споживачів на

внутрішньому ринку і більш ніж в 50 країнах світу. Основними споживачами продукції ПАТ «Запоріжсталь» є підприємства автомобілебудівної, машинобудівної галузей, сільськогосподарського та транспортного будівництва, а також трубної промисловості [36].

Основні показники ПАТ «Запоріжсталь» наведені в таблиці 2.4

Таблиця 2.4 – Основні показники діяльності ПАТ «Запоріжсталь»

Показники, тис.грн	2020р.	2021р.	2022р.	Відх (+,-)
Активи металургійного підприємства	76627234	76627234	69397353	-7229881
Власний капітал металургійного підприємства	44215015	44215015	39845700	-4369315
Зобов'язання металургійного підприємства	32412219	32412219	29551643	-2860576
Дохід від реалізації металургійного підприємства	45630637	86968733	46916321	1285684
Собівартість продукції металургійного підприємства	43852136	64536759	46801073	2948937
Чистий прибуток (збиток) металургійного підприємства	-3678076	16809158	-5390772	-1712696

Виходячи з таблиці 2.4. можна зазначити, що металургійне підприємство знаходиться у стагнаційно-спадаючому стані. Активи суб'єкта підприємництва зменшились на 7229 млн.грн та у 2022р. є найменшими за досліджуємий період. Власний капітал зменшився майже на 10%.

Дохід від реалізації збільшився, якщо порівняльною базою є 2020р. на 1285684 тис.грн, порівнюючи з 2021р. показник зменшився майже у 2 рази.

Розглядаємий металургійний суб'єкт господарювання з 3 досліджуваних років у 2 отримав збиток загальним розміром майже 9 млрд.грн. Також з негативних тенденцій спостерігається збільшення витрат на 6,7%. Позитивним можна назвати скорочення загальних зобов'язань на 8,8%. Динаміка основних показників наведена на рисунку 2.1.

Надалі розглянемо майновий стан металургійного підприємства, провівши загальний аналіз стану, динаміки та структури активів ПАТ «Запоріжсталь». Структура активів ПАТ «Запоріжсталь» наведена в таблиці 2.5.

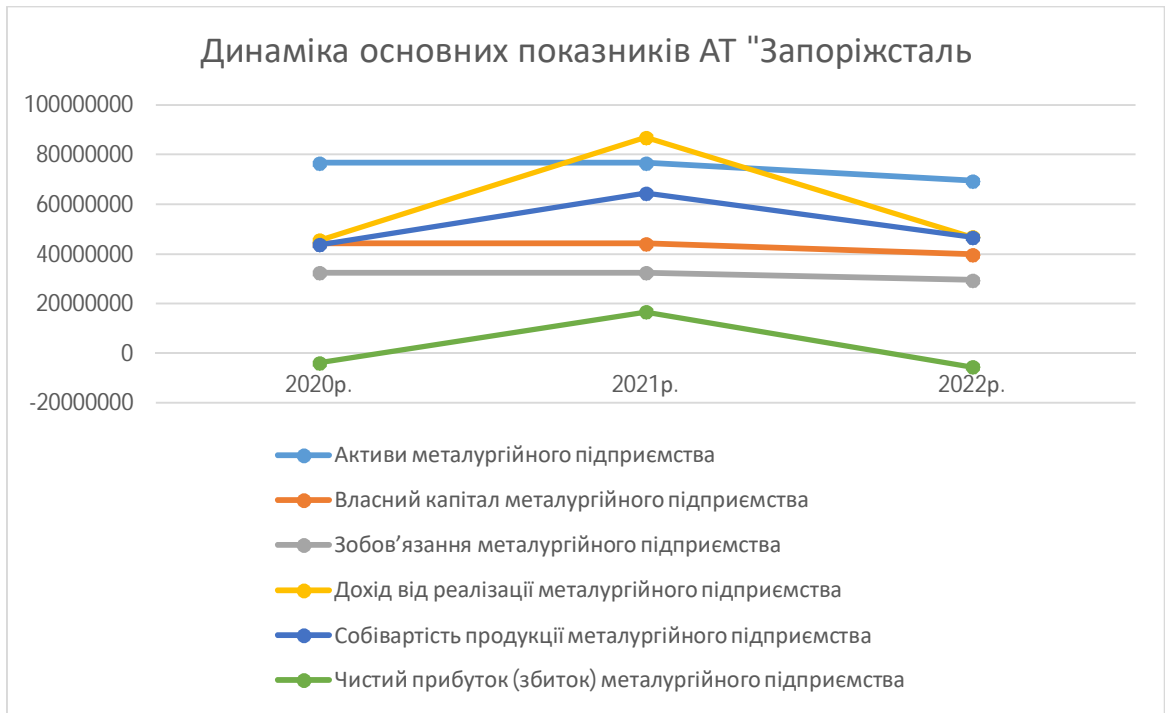

Рисунок 2.1 – Динаміка основних показників АТ «Запоріжсталь»

Таблиця 2.5 – Загальний аналіз стану, динаміки та структури активів ПАТ «Запоріжсталь»

Показники	2020		2021		2022	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Активи металургійного підприємства	62300409	100	76627234	100	69397353	100
в т.ч.						
необоротні активи	26481978	42,51	25201278	32,89	22600343	32,57
оборотні активи	35818166	57,49	51425691	67,11	46796743	67,43
Співвідношення оборотних та необоротних активів	1,35		2,04		2,07	

В структурі активів найбільшу питому вагу займають оборотні активи, частка яких з кожним роком збільшується. Порівнюючи 2022р. та 2020р. частка оборотних активів зросла на 20,7%. Негативні тенденції спостерігаються з необоротними активами, вартість їх з кожним роком зменшується, за 3 роки зменшення склало 3,9 млрд.грн.

Структура активів АТ «Запоріжсталь» наведена на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 – Структура активів АТ «Запоріжсталь»

Для подальшого більш обґрунтованого аналізу ділової активності металургійного підприємства необхідно розкрити стан та динаміку оборотних коштів. Тенденції динаміки оборотних коштів наведені в таблиці 2.6

Найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів займає дебіторська заборгованість та інша дебіторська заборгованість, вартість якої займає майже 75 % загального обсягу. Дебіторська заборгованість з кожним роком збільшується, порівнюючи 2022р. з 2020р. зростання склало 229%, це майже 11 млрд.грн.

Таблиця 2.6 – Загальний аналіз стану, динаміки та структури оборотних активів ПАТ «Запоріжсталь»

Показники оборотних активів	2020		2021		2022	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Виробничі запаси	1955916	5,46	2545985	4,95	2139287	4,57
Незавершене виробництво	792343	2,21	1184287	2,30	605348	1,29
Готова продукція	2066003	5,77	3957815	7,70	1421387	3,04
Товари	238	0,00	27759	0,05	0,00	0,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	8603858	24,02	19508885	37,94	19642455	41,97
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	982826	2,74	957321	1,86	59696	0,13
Інша поточна дебіторська заборгованість	18757533	52,37	17476930	33,98	17258933	36,88
Гроші та їх еквіваленти	157594	0,44	129290	0,25	121209	0,26
Рахунки в банках	157591	0,44	129290	0,25	121209	0,26
Витрати майбутніх періодів	526780	1,47	576521	1,12	531324	1,14
Інші оборотні активи	767542	2,14	1058233	2,06	1867102	3,99
Разом оборотні активи	35818166	100,00	51425691	100,00	46796743	100,00

Незначну питому вагу займають виробничі запаси та незавершене виробництво. Вартість виробничих запасів за аналізуємий період збільшилась на 183 млн.грн, але за структурою відсоток зменшився до показника 4,57%.

Загальна вартість оборотних активів збільшилась на 10,9 млрд.грн (майже на 30%).

2.3 Аналіз ділової активності ПАТ «Запоріжсталь»

Оцінка ділової активності металургійного підприємства залишається надзвичайно актуальною в сучасному господарському середовищі. Металургійна промисловість є стратегічно важливою для багатьох країн,

забезпечуючи основні матеріали для виробництва, будівництва та інфраструктури. Однак, зростання конкуренції, зміни в економічному ландшафті, технологічні інновації та екологічні вимоги створюють нові виклики для металургійних підприємств.

Оцінка ділової активності дозволяє глибше розуміти ефективність операцій, фінансовий стан, стратегічне управління та конкурентоспроможність підприємства. Вона включає в себе аналіз фінансових показників, виробничої діяльності, якості продукції, ринкову позицію та реагування на зміни в галузі.

Зокрема, у зв'язку з вимогами сталого розвитку та екологічної безпеки, оцінка ділової активності металургійних підприємств тепер також враховує їхню відповідність екологічним стандартам. Зменшення викидів, оптимізація використання ресурсів та впровадження енергоефективних технологій стають ключовими факторами успіху.

Отже, оцінка ділової активності металургійних підприємств є необхідною для їх успішного функціонування в сучасних умовах, допомагаючи зберігати конкурентоспроможність, стабільність та розвиток.

Розраховані показники ділової активності ПАТ «Запоріжсталь» наведені в таблиці 2.7

Таблиця 2.7 – Аналіз ділової активності ПАТ «Запоріжсталь»

Показники, тис.грн	2020р.	2021р.	2022р.	Відх (+,-)
Коефіцієнт оборотності активів	0,73	1,13	0,68	-0,06
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,27	1,69	1,00	-0,27
Термін оборотності оборотних активів	286,51	215,83	364,07	77,56
Коефіцієнт оборотності запасів	22,42	25,35	21,88	-0,54
Термін оборотність запасів	16,28	14,40	16,68	0,40
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,19	0,22	0,42	0,23
Термін оборотність дебіторської заборгованості	1935,78	1627,13	871,81	-1063,97
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,68	3,55	1,91	0,22
Термін оборотність кредиторської заборгованості	216,82	102,93	191,60	-25,22
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,68	1,97	1,18	-0,50

За допомогою вищенаведених показників можна зробити кілька важливих висновків щодо фінансової діяльності металургійного підприємства протягом трьох останніх років (з 2020 по 2022 рік):

Оборотність активів. Значення коефіцієнта оборотності активів в 2022 році знизилося порівняно з 2021 роком, що може вказувати на меншу ефективність у використанні активів для генерації прибутку.

Оборотність оборотних активів. Хоча коефіцієнт оборотності оборотних активів також знизився в 2022 році, його значення залишається на достатньо високому рівні, що може свідчити про здатність ефективно підприємства керувати своїми оборотними активами.

Оборотність запасів. Коефіцієнт оборотності запасів зменшився в 2022 році, що може вказувати на певні труднощі у маневруванні запасами. Однак термін оборотності запасів залишається на приблизно одному рівні, що свідчить про стабільність в управлінні запасами.

Дебіторська заборгованість. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився у 2022 році, а термін оборотності дебіторської заборгованості значно зменшився. Це може вказувати на поліпшення в поверненні коштів від клієнтів, що є позитивним фактором для підприємства.

Кредиторська заборгованість. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості стрімко зріс у 2022 році, а термін оборотності кредиторської заборгованості зменшився. Це може свідчити про те, що підприємство стало менше залежним від кредитних ресурсів.

Власний капітал. Коефіцієнт оборотності власного капіталу значно зменшився в 2022 році, що вказує на меншу ефективність використання власних ресурсів підприємства.

Загалом, підприємство має кілька позитивних аспектів, таких як збільшення оборотності дебіторської заборгованості та зменшення оборотності кредиторської заборгованості, що свідчить про більш швидке повернення коштів та ефективнішу роботу з кредиторами. Однак, зниження оборотності активів та власного капіталу може вказувати на необхідність удосконалення

стратегій управління активами та капіталом для підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

Таким чином можна зробити наступні висновки щодо господарської діяльності та ділової активності ПАТ «Запоріжсталь»

Підприємство перебуває у складному фінансовому стані, що відображається в зменшенні обсягу активів та власного капіталу, а також в збитковому фінансовому результаті. Зменшення активів та власного капіталу може вказувати на недостатність ресурсів для виконання зобов'язань та інвестування у розвиток.

Збільшення дебіторської заборгованості, хоча й супроводжується поліпшенням оборотності, може створювати проблеми з готівковими потоками та підвищувати ризики невиплати боргів.

Збільшення витрат при спаді доходів вказує на можливі проблеми в управлінні ресурсами та операційними процесами, що може призвести до погіршення фінансових результатів.

Зменшення вартості необоротних активів вказує на можливі проблеми з управлінням стратегічними ресурсами та може вплинути на можливості підприємства для майбутнього розвитку.

Збільшення оборотності дебіторської заборгованості та скорочення загальних зобов'язань є позитивними показниками, адже це може свідчити про покращення управління заборгованістю та зменшення зовнішніх зобов'язань.

У цілому, стан господарської діяльності металургійного підприємства вимагає уваги та корекції стратегій управління ресурсами, оптимізації витрат, управління заборгованістю та інвестування у розвиток для покращення фінансової стійкості та забезпечення стабільності підприємства в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЗА РАХУНОК СУПУТНІХ ПРОДУКТІВ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Важливість супутніх продуктів металургійного підприємства

Актуальність супутніх послуг та продуктів у металургійній галузі нині визначається комплексом факторів, що мають значний вплив на ефективність виробничих процесів та стан екології.

Зростаюча глобальна увага до проблем екології та необхідність зменшення викидів та оптимізації використання природних ресурсів змушують металургійні підприємства активно вивчати та впроваджувати способи використання супутніх продуктів у виробничих процесах.

Використання супутніх продуктів може виявитися важливим чинником у зменшенні витрат на виробництво, що є надзвичайно актуальним у сучасному конкурентному ринковому середовищі.

Впровадження нових технологій та розробка методів використання супутніх продуктів можуть сприяти створенню нових продуктів та послуг, розширюючи можливості підприємств на ринку.

Зміни у вимогах законодавства щодо стандартів збереження навколишнього середовища примушують підприємства шукати та застосовувати альтернативні методи використання ресурсів та утилізації відходів.

Таким чином, дослідження та розвиток супутніх послуг та продуктів у металургійній сфері представляє собою важливу та актуальну сферу, яка відкриває перспективи для подальшого покращення ефективності виробництва, зниження негативного впливу на довкілля та стимулювання інноваційного розвитку в галузі.

Процес виготовлення 1 т. сталі може бути реалізований двома основними методами: через конвертерний спосіб (BF - велика конвертерна піч) та за допомогою електродугової плавки (EAF - електродугова піч).

Метод BF (велика конвертерна піч).

1) Підготовчі етапи. Відбувається підготовка сировини: залізо з руди, кам'яного вугілля та додаткові легуючі речовини завантажуються у велику конвертерну піч (високий конвертер). Запускається піч, де спалюється кам'яне вугілля для формування оксидів заліза.

2) Процес відновлення. Додавання потоку повітря (так званого дуття) для окислення заліза та видалення домішок з металу. Під час цього процесу відбувається видалення вуглецю, сірки та інших домішок зі сировини.

3) Легування та формування сталі. Додаються легуючі елементи (наприклад, марганець, хром) для отримання бажаних властивостей сталі.

4) Формування кінцевої сталі та її виливка у форму для охолодження і затвердіння [37].

Метод EAF (електродугова піч).

1) Завантаження сировини. Велика частина сировини для виробництва сталі у електро дугову піч включає відходи сталі, відпрацьовані частини металу та вторинні матеріали.

2) Плавлення сировини. Під час роботи пічі висока електрична енергія з використанням дуги розплавляє сировину, включаючи вторинні матеріали.

3) Легування та корекція складу сталі. Додавання легуючих елементів для корекції складу та отримання вимог, що стосуються якості сталі.

4) Формування та виливка. Отримана сталь направляється на формування та виливку у відповідні форми для подальшого охолодження і затвердіння.

Обидва методи, BF та EAF, використовуються для виробництва сталі, проте вони відрізняються у використанні сировини, енергетичних витратах, технологічних процесах та вимогах до вихідної якості продукції [37].

У контексті BF/BOF методу виробництва (на 1 т. сталі), залізна руда складає 1370 кг, вугілля - 780 кг, вапняк - 270 кг, та лом - 125 кг. Супровідні

матеріали включають шлак у кількості 298 кг та пил - 25 кг. Додаткові супутні продукти включають доменний газ у обсязі 1392 м³, конверторний газ - 105 м³ та рекуперовану пару - 41,3 кг. Витрати енергії для цього методу складають 36,44 кВт.

У випадку EAF методу, залізна руда складає 586 кг, вугілля - 150 кг, вапняк - 150 кг, та лом - 710 кг. Також, вказано споживання енергії у кількості 2,3 ГДж. Супровідні матеріали складають шлак - 85 кг та пил - 10 кг.

Порівняльний аналіз цих даних свідчить про різницю у використанні сировини та енергетичних ресурсів між BF/BOF та EAF методами виробництва сталі. BF/BOF використовує більше залізної руди та вугілля, водночас споживаючи менше лому, порівняно з EAF, який характеризується зменшеними витратами залізної руди та вугілля, але більшим використанням лому. Також відзначається вища енергетична витрата для EAF, у порівнянні з BF/BOF [38].

Для розрахунку витрат та економічних вигод від використання супутніх продуктів на металургійному підприємстві, можна використовувати наступні кроки:

I. Оцінка вихідних даних:

- Визначення кількості та якості супутніх продуктів, які генеруються під час металургійних процесів.
- Встановлення вартості утилізації чи обробки цих супутніх продуктів у випадку їх не використання.

Кількість супутніх продуктів:

- Шлак під час виробництва сталі: 300 кг на 1 тонну сталі (при BF/BOF методі).
- Пил під час виробництва сталі: 20 кг на 1 тонну сталі (при BF/BOF методі).

Вартість утилізації супутніх продуктів:

- Вартість утилізації шлаку: \$50 за тонну.
- Вартість утилізації пилу: \$30 за тонну.

Розрахунки:

1) **Кількість супутніх продуктів за виробництво 1 тонни сталі (при BF/BOF методі):**

- Шлак: 300 кг/т. сталі
- Пил: 20 кг/т. сталі

2) **Вартість утилізації супутніх продуктів (при їх не використанні):**

- Шлак: \$50 за тонну * 0.3 т. (300 кг у тонні) = \$15 на 1 тонну сталі
- Пил: \$30 за тонну * 0.02 т.(20 кг у тонні) = \$0.6 на 1 тонну сталі

Отже, якщо супутні продукти (шлак і пил) не використовуються, витрати на їх утилізацію складатимуть \$15 на тонну сталі для шлаку та \$0.6 на тонну сталі для пилу, у випадку використання BF/BOF методу виробництва сталі.

Розрахована вартість утилізації супутніх продуктів ПАТ «Запоріжсталь» наведена в таблиці 3.1

Таблиця 3.1 – Вартість утилізації супутніх продуктів ПАТ «Запоріжсталь»

Супутні продукти	Кількість, т (виходячи з середньорічного виробництва сталі 3400 тис.т, тис.т)	Вартість утилізації, тис. \$	Вартість, за курсом НБУ, тис.грн
Шлак	1020	15300	590580
Пил	68	40,8	1574,88

Розрахуємо вартість екологічного податку за викиди конверторного та доменного газу: обсяг виробництва сталі: 3400 тис. т., ставка екологічного податку: 30 грн за 1 тонну газу, викиди доменного газу: 1392 м³/т Викиди конверторного газу: 105 м³/т, розрахунок викидів газу за вказаний обсяг виробництва: 105 м³/т * 3400 тис. тонн = 357 000 000 м³; викиди доменного газу: 1392 м³/т * 3400 тис. тонн = 4 744 800 000 м³

Розрахунок вартості екологічного податку за викиди газу: вартість екологічного податку за конверторний газ: 357 000 000 м³ * 30 грн/тис. = 10 710 000 000 грн; вартість екологічного податку за доменний газ: 4 744 800 000 м³ * 30 грн/тис. = 142 344 000 грн

Отже, вартість екологічного податку за викиди конверторного газу становить 10 710 000 000 грн, а за викиди доменного газу - 142 344 000 грн для обсягу виробництва сталі 3400 тис. т у вказаних пропорціях викидів.

Таблиця 3.2 – Вартість екологічного податку ПАТ «Запоріжсталь (обсяг виробництва 3400 тис.т)

Вид газу	Обсяг викидів (м ³)	Вартість екологічного податку, грн
Конверторний	357 000 000	10 710 000
Доменний	4 744 800 000	142 344 000

II. Визначення вартості використання супутніх продуктів:

- Розрахунок витрат на оптимізацію процесів для використання супутніх продуктів (на обладнання, технологічні зміни тощо).
- Оцінка вартості реалізації або внутрішнього використання цих супутніх продуктів у виробництві.

Для оптимізації процесів використання супутніх продуктів у металургійному виробництві може застосовуватися різноманітне обладнання залежно від конкретних технологічних потреб та цілей підприємства. Деякі типові види обладнання, які можуть бути застосовані:

- 1) Системи обробки шлаку: шлакопереробні заводи (шлакоочисні агрегати), відділення для сортування та розділення шлаку, екскаватори та транспортери для переміщення та обробки шлаку,
- 2) Системи очищення та переробки пилу: баг фільтри та циклони для збирання пилу, системи очищення повітря від пилу та видалення шкідливих речовин.
- 3) Устаткування для переробки газів: газоочисні установки для збору та очищення доменного газу або конвертерного газу.
- 4) Установки для конденсації та зберігання рекуперованої пари.
- 5) Устаткування для внутрішнього використання супутніх продуктів:
- 6) Системи подачі та обробки супутніх продуктів в основному виробництві (для змішування з основними матеріалами).

- 7) Технологічне устаткування для впровадження нових процесів з використанням супутніх продуктів у виробництві сталі.
- 8) Лабораторне обладнання та засоби контролю:
- 9) Лабораторне обладнання для контролю якості супутніх продуктів перед їх використанням у виробництві.
- 10) Аналітичні засоби для визначення властивостей та складу супутніх продуктів.

Це лише деякі загальні приклади обладнання, яке може використовуватися для оптимізації використання супутніх продуктів у металургійній галузі. Конкретний вибір обладнання буде залежати від специфічних потреб, технологічних процесів та стратегій підприємства.

Загальні витрати на придбання або модернізацію обладнання можуть складати від 10% до 30% від загального обсягу виробництва. Наприклад, якщо обсяг виробництва становить 3400 тис. тонн сталі, витрати на обладнання можуть оцінюватися від 3400 до 20020 тис. доларів США [38].

Витрати на дослідження, розробку та впровадження нових технологій для використання супутніх продуктів можуть становити від 5% до 15% від загального обсягу виробництва. Наприклад, для обсягу виробництва в 3400 тис. тонн сталі, витрати на технологічні зміни можуть оцінюватися від 1700 до 5100 тис. доларів США.

III. Розрахунок економічних вигід:

- Порівняння витрат на утилізацію чи обробку супутніх продуктів з витратами на їх внутрішнє використання.
- Оцінка зменшення витрат на закупівлю основних матеріалів через використання супутніх продуктів.
- Розрахунок додаткового доходу, отриманого від реалізації оброблених супутніх продуктів.

Використання шлаку та пилу, газів у власному виробничому процесі дозволяє знизити вартість матеріальних витрат на 3-5%, при цьому вартість

обробки супутніх продуктів складає не більше 1% від собівартості 1 т. сталі.
Визначимось з основними економічними показниками.

Таблиця 3.3 – Витрати на утилізацію відходів та викиди газів та оптимізацію супутніх продуктів

Вид супутнього продукту	Витрати на впровадження циркулярної економіки		Економія витрат від впровадження супутніх продуктів (циркулярна економіка)		Можливі фінансові резерви від впровадження циркулярної економіки, тис.грн
	Вартість обробки супутніх продуктів, тис.грн	Витрати на обладнання, тис.грн	Витрати на утилізацію та викиди газів, тис.грн	Загальна вартість економії матеріальних витрат (3%), тис.грн	
Шлак	468010,73	969632	590580	1404032,19	711598,36
Пил			1574,88		
Конверторний газ			10710		
Доменний газ			142344		
Разом			745208,9		

Собівартість продукції 46801073 тис.грн

3.2 Оцінка загальної ефективності впровадження циркулярної економіки та оцінка зміни рівня фінансової стійкості

Впровадження замкненого циклу виробництва на металургійних підприємствах має суттєвий науковий та практичний інтерес у сучасних умовах індустріального розвитку. Цей підхід спрямований на оптимізацію виробничих процесів з урахуванням максимального використання сировини та матеріалів, мінімізації втрат та енерговитрат, а також зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Актуальність даного підходу полягає у його спроможності забезпечити підприємство екологічною стійкістю та ефективним використанням ресурсів. Замкнутий цикл виробництва дозволяє підприємствам мінімізувати викиди,

економити енергію, використовувати відходи як вторинні сировинні матеріали та зменшити залежність від зовнішніх постачальників [39].

Крім того, впровадження замкненого циклу виробництва сприяє підвищенню економічної ефективності підприємства через зниження витрат на закупівлю сировини, використання відходів у виробничих процесах, а також підвищення конкурентоспроможності через інноваційний підхід у виробництві [40].

Ця стратегія виробництва також спрямована на соціальну відповідальність підприємства, забезпечуючи створення сприятливого робочого середовища для працівників.

У великій мірі, впровадження замкненого циклу виробництва стає ключовим аспектом стратегії сталого розвитку, що відповідає сучасним вимогам та викликам економіки та промисловості.

Проект буде реалізовуватись поступово протягом 5 років, надходження від проекту наведено в таблиці 3.4

Таблиця 3.4. Грошові потоки від проекту супутніх продуктів

Показник	0-рік	1-рік	2-рік	3-рік
Інвестиції, тис.грн	1437642,73	0	0	0
Поточні витрати на супутні продукти, тис.грн	0	468010,7	468011	468010,73
Економія матеріальних витрат, тис.грн	0	1404032	1404032	1404032,2
Економія (витрати на утилізацію), тис.грн	0	0	0	745208,9
Чисті грошові потоки, тис.грн	0	936021,5	936021	1681230,4

Для оцінювання впровадження циркулярної економіки на металургійному підприємстві ПАТ «Запоріжсталь» розрахуємо наступні показники.

Дисконтований період окупності (DPP) - це показник, що використовується для визначення часу, за який інвестиція повертає свої витрати

через чистий дисконтований дохід. Це важлива метрика для оцінки ефективності інвестиційного проекту.

Щоб розрахувати дисконтований період окупності, необхідно врахувати чистий дисконтований дохід (NPV - Net Present Value) та інвестиційні витрати. Формула для розрахунку DPP наведена нижче.

$$DPP = \frac{\text{Чистий дисконтований дохід}}{\text{Річні чисті прибутки}} \quad (3.1)$$

де Чистий дисконтований дохід (NPV) – це різниця між сумою дисконтованих потоків грошей (всіх витрат та доходів) на момент початку інвестування та сумою витрат на інвестицію.

Річні чисті прибутки можуть розраховуватися як середня величина річного чистого доходу протягом періоду окупності.

Розрахуємо період окупності впровадження супутніх продуктів

Таблиця 3.5 – Період окупності впровадження супутніх продуктів

Показник	0-рік	1-рік	2-рік	3-рік
Інвестиції, тис.грн	-1437642,73	0	0	0
Чисті грошові потоки, тис.грн	0	936021,5	936021	1681230,4
Дисконтний множник (12%)		0,8928	0,7971	0,7118
Дисконтовані грошові потоки, тис.грн	-13124	835679,9952	746102,3	1196699,8
Накопичені грошові потоки, тис.грн	-1437642,73	-601962,7348	144139,5652	1340839,3652

Таким чином строк окупності проекту буде дорівнювати $1 + 601962,7348 / 746102,3 = 1,8$ років, або 1 рік та 292 доби.

Другий показник інвестиційного проекту середня ставка прибутковості

Для розрахунку використовується наступна формула:

$$ARR = \frac{\frac{1}{n} \sum_{t=1}^n S_t}{\frac{A_0}{2}} 100\% , \quad (3.1)$$

Виходячи з формули показник буде дорівнювати

$$ARR = \frac{\frac{1}{3} (936021,5 + 936021 + 1681230,4)}{\frac{1437642,73}{2}} * 100\% = 164\%$$

Третій показник для розрахунку - Чиста теперішня вартість

Чиста теперішня вартість (net present value) інвестиційного проекту — це різниця між сумою теперішніх вартостей грошових потоків від інвестицій в кожен період часу і теперішньою вартістю самих інвестицій.

Вищезгаданий показник розраховується за наступною формулою:

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{S_t}{(1+k)^t} - A_0, \quad (3.2)$$

де A_0 — теперішня вартість первинних інвестицій у проект;

S_t — грошовий потік у період t ;

k — необхідна ставка прибутковості інвестицій;

t — період часу;

n — тривалість інвестиційного проекту.

Візьмемо ставку дисконтування у розмірі 12 %.

Виходячи з вищезгаданого чиста теперішня вартість буде дорівнювати:

$$NPV = 3553273 - 1437642,73 = 2115631 \text{ грн}$$

Якщо ЧТВ > 0, то це означає, що норма прибутковості проекту перевищує необхідну ставку прибутковості інвестицій (ставку дисконту). Якщо

ЧТВ = 0, то норма прибутковості проекту точно дорівнює необхідній ставці, якщо ж ЧТВ < 0, то прибутковість проекту очікується меншою за необхідну ставку. Тож за критерієм ЧТВ можуть бути вибрані лише ті проекти, що мають ЧТВ \geq 0.

В нашому випадку ЧТВ є позитивним.

Четвертий показник – внутрішня ставка прибутковості

За визначенням ВСП (internal rate of return — IRR) — це ставка, що досягається в разі, коли теперішня вартість майбутніх грошових потоків від інвестицій після оподаткування дорівнює теперішній вартості власне інвестицій.

За допомогою „Вставка” - „Функція” - „Фінансові” – „ВСД” знайдемо значення внутрішньої ренти виділивши у строчці „Значення” масив чистого грошового потоку. Отримали IRR=20%

Запропонований проект є прибутковим.

Розраховані показники проекту наведені в таблиці 3.6

Таблиця 3.6

Показники проекту переробки супутніх продуктів (циркулярної економіки)

Показник	Значення
DPP	1 рік та 292 доби
ARR	164%
NPV	2115631 тис.грн
IRR	20%

Актуальність впровадження циркулярної економіки на металургійному підприємстві, зокрема на ПАТ "Запоріжсталь", виявляється в сучасних вимогах до сталого розвитку та оптимізації виробничих процесів. Цей підхід спрямований на раціональне використання ресурсів, мінімізацію відходів, зниження негативного впливу на довкілля та забезпечення ефективного використання матеріальних та енергетичних ресурсів у виробництві.

Застосування циркулярної економіки на металургійному підприємстві дозволяє максимально використовувати відходи виробництва як вторинні сировинні матеріали, оптимізувати витрати енергії та зменшувати викиди в

атмосферу, що в свою чергу сприяє покращенню екологічного стану та підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Проект впровадження циркулярної економіки на ПАТ "Запоріжсталь" виявився ефективним та перспективним з точки зору фінансових показників. Основні показники проекту такі:

Дисконтований період окупності (DPP) складає 1 рік та 292 доби. Це вказує на те, що інвестиції, вкладені у проект, будуть повністю повернені за вказаний період.

Показник віддачі інвестицій (ARR) становить 164%. Це означає, що проект є досить прибутковим, оскільки показник вище за рівень рентабельності.

Чистий дисконтований дохід (NPV) складає 2 115 631 тис. грн. Це позитивний показник, що свідчить про те, що проект має можливість приносити чистий прибуток після врахування витрат на дисконт.

Внутрішня норма доходності (IRR) дорівнює 20%. Цей показник підтверджує прийняття інвестиційного рішення, оскільки IRR перевищує вимоги до рентабельності проекту.

Отже, науковий та фінансовий аналіз показує, що впровадження циркулярної економіки на ПАТ "Запоріжсталь" є ефективним кроком у покращенні фінансової та екологічної стійкості підприємства.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладені положення кваліфікаційної роботи можна зробити наступні висновки:

1) Доведено, що моніторинг ділової активності представників бізнесу має вирішальне значення для їх успіху. Це дозволяє нам виявляти та вирішувати проблеми, прогнозувати майбутні події та визначати можливості для зростання. Водночас, ефективний моніторинг вимагає інвестицій у відповідні системи та інструменти, які дозволяють його впровадити, а також відповідного досвіду в інтерпретації даних. Підприємства можуть залишатися попереду і підтримувати стабільний розвиток, своєчасно визначаючи напрямки вдосконалення господарської діяльності шляхом контролю ділової активності. В сучасних умовах виділяють ділову активність підприємств щодо мобілізації внутрішніх ресурсів економічного зростання та активність у зовнішньому економічному середовищі. Внутрішня активність виражається у зростанні економічного потенціалу підприємств чи підвищенні ефективності його використання. Аналіз і оцінку внутрішньої ділової активності здійснюють у кількісному і якісному вимірах. Кількісні параметри оцінки ділової активності виражені динамікою синтетичних і аналітичних показників виробничо-фінансової діяльності підприємств. У практиці аналітичної роботи доцільно ці показники групувати: за абсолютними та відносними значеннями приросту щодо базового рівня чи щодо плану, за ефективністю використання виробничих ресурсів і капіталу. Нами сформовано загальну систему показників кількісної оцінки ділової активності можна включити наступні показники: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності запасів, оборотність запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборотність кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності власного капіталу.

2) Проаналізовано ефективність та рівень інтернаціоналізації провідних металургійних корпорацій країни: ArcelorMittal, Метінвестхолдинг, Інтерпайп, Феррекспо, дійшли висновку, що:

– у зв'язку зі масштабністю діяльності, значною розгалуженістю ринків збуту, розсіянням зарубіжних активів ArcelorMittal має найвищий рівень інтернаціоналізації, але є значні проблеми з ефективністю ведення бізнесу: мінімальні відносні показники рентабельності продажу та рентабельності капіталу у 2015р. - -30,55; -13,25 та 2020р. - -1,44; -10,85 %. Це свідчить про збільшення витрат виходячи з ефекту масштабу та збиткових результатах діяльності основних дочірніх компаній;

– значна зосередженість активів в країні базування та прив'язаність до неї виробничо-господарського персоналу дає можливість промисловим групам Метінвестхолдинг, Інтерпайп, Феррекспо збільшувати економічно додану вартість та нарощувати показники ефективності, тобто діє стратегії концентрації активів.

3) Надалі більш детально проаналізували фінансово-господарську діяльність та показники ділової активності ПАТ «Запоріжсталь». Металургійний комбінат перебуває у складному фінансовому стані, що відображається в зменшенні обсягу активів та власного капіталу, а також в збитковому фінансовому результаті. Зменшення активів та власного капіталу може вказувати на недостатність ресурсів для виконання зобов'язань та інвестування у розвиток. Збільшення дебіторської заборгованості, хоча й супроводжується поліпшенням оборотності, може створювати проблеми з готівковими потоками та підвищувати ризики невиконання боргів. Збільшення витрат при спаді доходів вказує на можливі проблеми в управлінні ресурсами та операційними процесами, що може призвести до погіршення фінансових результатів. Зменшення вартості необоротних активів вказує на можливі проблеми з управлінням стратегічними ресурсами та може вплинути на можливість підприємства для майбутнього розвитку. Збільшення оборотності дебіторської заборгованості та скорочення загальних зобов'язань є позитивними

показниками, адже це може свідчити про покращення управління заборгованістю та зменшення зовнішніх зобов'язань. У цілому, стан господарської діяльності металургійного підприємства вимагає уваги та корекції стратегій управління ресурсами, оптимізації витрат, управління заборгованістю та інвестування у розвиток для покращення фінансової стійкості та забезпечення стабільності підприємства в майбутньому

4) Впровадження замкненого циклу виробництва на металургійних підприємствах має суттєвий науковий та практичний інтерес у сучасних умовах індустріального розвитку. Цей підхід спрямований на оптимізацію виробничих процесів з урахуванням максимального використання сировини та матеріалів, мінімізації втрат та енерговитрат, а також зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Для оцінювання впровадження циркулярної економіки на металургійному підприємстві ПАТ «Запоріжсталь» розраховано наступні показники: чиста сучасна вартість, дисконтований термін окупності, середня ставка прибутковості, внутрішня ставка прибутковості. Проект впровадження циркулярної економіки на ПАТ "Запоріжсталь" виявився ефективним та перспективним з точки зору фінансових показників. Основні показники проекту такі: Дисконтований період окупності (DPP) складає 1 рік та 292 доби. Це вказує на те, що інвестиції, вкладені у проект, будуть повністю повернені за вказаний період. Показник віддачі інвестицій (ARR) становить 164%, означає, що проект є досить прибутковим, оскільки показник вище за рівень рентабельності. Чистий дисконтований дохід (NPV) складає 2 115 631 тис. грн. Позитивний показник, що свідчить про те, що проект має можливість приносити чистий прибуток після врахування витрат на дисконт. Внутрішня норма доходності (IRR) дорівнює 20%. Показник підтверджує прийняття інвестиційного рішення, оскільки IRR перевищує вимоги до рентабельності проекту.

Отже, науковий та фінансовий аналіз показує, що впровадження циркулярної економіки на ПАТ "Запоріжсталь" є ефективним кроком у покращенні фінансової стійкості та ділової активності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник (2-ге видання, змінене і доповнене). Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
2. Приймак С. В. Ділова активність як фактор зростання економічного потенціалу підприємства. Збірник тез звітної наукової конференції Львівського національного університету імені Івана Франка за 2017 рік (електронне видання): Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2018. С. 121–125.
3. Ткачук Г. Ю. Оцінка ділової активності підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2015. Вип. 13. Ч. 4. С. 88–90.
4. Кащена Н. Б., Горошанська О. О., Польова Т. В. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу : монографія. Харків, 2016. 196 с.
5. Ясіновська І. Ф., Іщенко В. А. Ділова активність підприємства та шляхи її підвищення. Матеріали міжнародної конференції: Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Харків, 2019. С. 206–209.
6. Жук Н.Т. Діагностика ділової активності в інформаційній системі управління підприємством. *Стані перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні* : матеріали IV міжнар.наук.-практ.конф., 10-11 травня 2016 р. Тернопіль, 2016. С. 333-335.
7. Жукевич С.М., Бурденюк Т.Г. Аналітична складова в управління діловою активністю підприємства. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Тернопіль, 2017. С. 228-231.
8. Кащена Н.Б., Горошанська Т.В., Польова Т.В. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу : монографія. Х. : Видавництво Іванченка І.С., 2016. 196 с.

9. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 450 с.
10. Мешкова Н.Л. Оцінка ділової активності підприємства на макрорівні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 5. С. 508-511.
11. Майбутнє українських компаній після війни: Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/> (дата звернення: 21.10.2022).
12. Польова Т. В. Ділова активність як комплексна економічна категорія та теоретичні аспекти її аналізу. *Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., м.Одеса, 26.05.2016 р. Херсон, 2016. С. 403-406.
13. Прядко Б.І. Теоретико-прикладні аспекти аналізу ділової активності підприємства. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю: Збірник доповідей науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по спеціальностях. вип.7. 2019 р. Полтава : ПДАА, 2019. 132 с.*
14. Тарасюк Г.М., Протасова Л.В. Оцінка розвитку підприємства: теоретико-методичні та евристичні аспекти. Наукові праці НУХТ. К. : НУХТ, 2016. № 3. Том 22. С. 132–139.
15. European Union (2022).The Joint Harmonised EU Programme of Business and Consumer Surveys: User Guide. Brussels: European Commission, Directorate General for Economic and Financial Affairs, May 2022.
16. OECD (2003).Business Tendency Surveys: A Handbook. Paris: OECD. URL: <https://www.oecd.org/sdd/leadingindicators/31837055.pdf> (Accessed: 07.10.2023).
17. Natsionalnyi bank Ukrainy (2023). Dilovi ochikuvannia pidpriemstv Ukrainy. IV kvartal 2022 roku. Departament statystyky ta zvitnosti. Vypusk № 4 (68). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BOS_2022-Q4.pdf?v=4 (Accessed: 10.10.2023).

18. Індекс очікувань ділової активності підприємств: веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/open-data/api-dev> (дата звернення: 21.10.2022).

19. Майбутнє українських компаній після війни: Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/> (дата звернення: 21.10.2022).

20. План економічного відновлення України. Інформаційне управління офіційного вебпорталу парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/222325.html> (дата звернення: 21.10.2022).

21. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» за 2020 рік. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.10.2022).

22. Тимошик Н. С., Шимич І.Г. Оцінка результатів макросередовища та ділової активності підприємств. *Тенденції розвитку маркетингу в умовах економічних трансформацій* : монографія, ФОП Шпак В. Б, 2017. С. 205–214.

23. Тимчишин-Чемерис Ю.В., Гвоздь С.І. Поняття ділової активності підприємства та напрями її підвищення. *Наука онлайн*. 2015. №14. С. 161–170.

24. Ткачук Г.Ю. Оцінка ділової активності підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 13. Ч. 4. С. 88–90.

25. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління діловою активністю підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 991–995.

26. Щербань О.Д. Стратегічні орієнтири управління ліквідністю та діловою активністю підприємства. *Економічний аналіз* : зб. наук. праць. Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль, 2016. Том 23. № 2. С. 206-212.

27. Благун І. С., Ільчук П. Г. Методи оцінювання рівня інтернаціоналізації підприємств. *Економіка і прогнозування*. 2014. № 4. С. 97-109.

28. Максимова М. В., Чередниченко Д. С. Теоретичні підходи до формування системи показників оцінки прибутку підприємства. *Ефективна*

економіка. 2019. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7229> (дата звернення: 28.07.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.8.44

29. Новини ГМК центр. Які підприємства ГМК працюють в Україні. URL: <https://gmk.center> (дата звернення: 28.07.2023).

30. Нусінов В. Я., Шура Н. О., Буркова Л. А Комплексний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємств у системі публічного управління. Ефективна економіка. 2016. № 6. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_6_4 (дата звернення: 28.07.2023).

31. Сайт мультинаціональної компанії ArcelorMittal Фінансова звітність 2015-2021 URL: <https://corporate.arcelormittal.com/investors/financial-reports>. (дата звернення: 28.07.2023).

32. Сайт мультинаціональної компанії Ferrexpo Фінансова звітність 2015-2021 URL: <https://www.ferrexpo.com/investors/results-reports-and-presentations/>(дата звернення: 28.07.2023).

33. Сайт мультинаціональної компанії Metinvestholding Фінансова звітність 2015-2021 URL: <https://metinvestholding.com/ua/investor/reportresults> (дата звернення: 28.07.2023).

34. Сайт мультинаціональної компанії Interpipe. Фінансова звітність 2015-2021 URL: https://interpipe.biz/investors/Reports_and_Presentations/Interim (дата звернення: 28.07.2023).

35. Сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ). Опис бізнесу ПАТ «Запоріжсталь» URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/00191230> (дата звернення: 28.07.2023).

36. Новини ГМК центр. ПАТ «Запоріжсталь» URL: <https://gmk.center/manufacture/zaporozhstal/> (дата звернення: 28.07.2023).

37. Шапуров О. О. Стан інновацій та ефективні механізми розвитку металургійних підприємств. Вісник Одеського національного університету. Серія: «Економіка». 2018. Т. 23. Вип. 5 (70). С. 108–113.

38. Шапуров О. О. Складові механізми забезпечення інноваційного сталого розвитку промислових підприємств. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 54. С. 261–272.

39. World Steel Association. Steel and raw materials. March 2023. Available at: <https://worldsteel.org/wp-content/uploads/Fact-sheet-raw-materials-2023.pdf> (accessed Nov. 01, 2023).

40. World Steel Association. Steel - the permanent material in the circular economy. Available at: <https://worldsteel.org/wp-content/uploads/worldsteel-circular-economy.pdf> (accessed Nov. 01, 2023).